

2025

II

20

1500

J-307

(M)

POLITICAL SCIENCE (42)

Time : 3 Hrs.

(7 Pages)

Max. Marks : 80

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(३) प्रश्न क्रमांक २ (अ) मधील संकल्पना चित्रे त्याच नमुना आराखड्यानुसार उत्तरपत्रिकेत तयार करणे अपेक्षित आहे.

(४) प्रत्येक नव्या प्रश्नाच्या उत्तराचा प्रारंभ नवीन पानावर करावा.

प्र. १. (अ) कंसांतील योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा :

(५)[२०]

(१) जागतिक व्यापार संघटनेची (WTO) स्थापना ----- या वर्षी झाली.

(१९७५, १९८५, १९९५, २००५)

(२) १९६० च्या दशकात भारतात कृषिक्षेत्रात ----- क्रांती झाली.

(श्वेत, निल, हरित, औद्योगिक)

(३) राष्ट्रवाद ही ----- अस्मिता निर्माण होण्याची भावना आहे.

(आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक, राजकीय)

(४) लोकपाल ही संकल्पना ----- या देशाकडून घेण्यात आली.

(अमेरिका, स्वीडन, इंग्लंड, कॅनडा)

(५) सन १९७२ साली भारत आणि पाकिस्तान यांच्यात ----- करार झाला.

(लाहोर, शिमला, ताशकंद, पंचशील)

(ब) खालीलपैकी प्रत्येक गटांतील चुकीची जोडी ओळखा व दुरुस्त करून पुन्हा लिहा : (३)

(१) (अ) पंडित जवाहरलाल नेहरू — Discovery of India

(ब) तामिळ लोकांच्या — SAARC

हक्कासाठी लढा

(क) अमेरिका — Melting Pot

(२) (अ) महाराष्ट्र लोकायुक्त संस्था — १९७२

(ब) माहितीच्या अधिकाराचा कायदा — २००८

(क) ग्राहक संरक्षण कायदा — १९८६

(३) (अ) NATO — युरोप

(ब) CENTO — पश्चिम आशिया

(क) SEATO — आफ्रिका

(क) दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा : (४)

(१) मास्त्रीकृत करार संदर्भ.....

(अ) युरोपियन संघ

(ब) ब्रिक्सची स्थापना

(क) सार्क संघटना

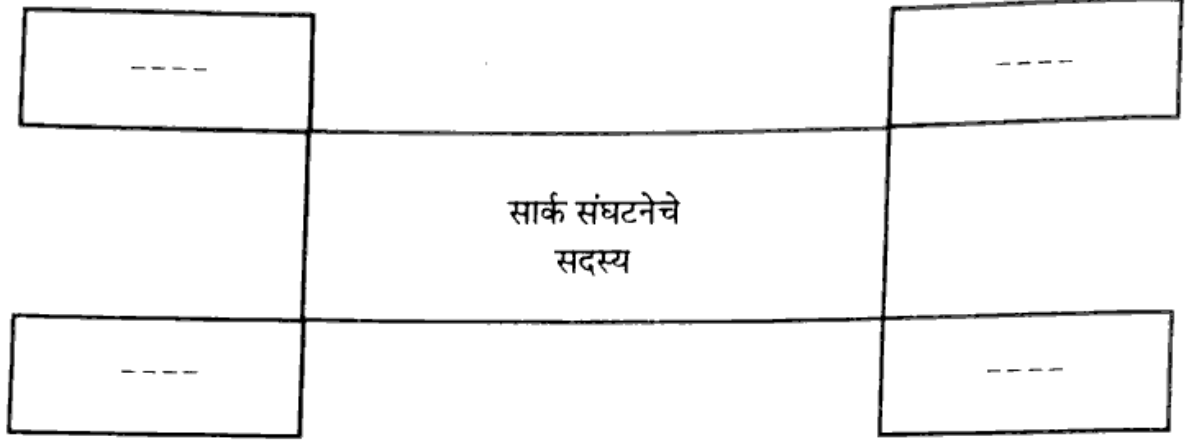
- (२) साम्यवादी बाजारपेठीय अर्थव्यवस्था ही संकल्पना या देशाच्या संदर्भात वापरली जाते
- (अ) भारत
- (ब) चीन
- (क) अमेरिका
- (३) आज भारताचा लिंगभाव निगडित दृष्टिकोन यावर लक्ष केंद्रित करतो
- (अ) शिक्षण
- (ब) महिला सक्षमीकरण
- (क) विकास
- (४) चारू मुजुमदार यांच्याशी निगडित आहेत
- (अ) नक्षलवादी चळवळ
- (ब) हिज्बूल मुजाहिद्दीन
- (क) आसाम तेलकोंडी
- (ड) दिलेल्या विधानांसाठी समर्पक संकल्पना लिहा : (४)
- (१) भारत सरकारचा विचारगट म्हणून कार्य करणारा व सरकारला दिशादर्शक आणि धोरणात्मक सल्ले देणारा आयोग.....
- (२) समाजात भीती/धास्ती निर्माण करण्यासाठी हिंसाचाराचा केलेला वापर.....
- (३) लोकांचा राज्याच्या निर्णय प्रक्रियेतील सहभाग.....
- (४) दुसऱ्या महायुद्धानंतर अमेरिका व सोव्हिएट रशिया यांच्यातील संघर्ष.....
- (इ) गटात न बसणारा शब्द ओळखा व लिहा : (४)
- (१) बीम्सटेकचे सदस्य - भारत, भूतान, नेपाळ, अमेरिका.
- (२) फेसबुक, इन्स्टाग्राम, व्हाट्सॲप, इंटरनेट.

(३) हवामान बदल, प्रदूषण, जंगलतोड, गरिबी.

(४) कायदेमंडळ, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, महामंडळ.

प्र. २. (अ) खालील संकल्पना चित्र पूर्ण करा :

(४) [१]

(ब) खालील नकाशाचे निरीक्षण करून पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(५)

(१) सोव्हिएट रशियाच्या विघटनानंतर उदयास आलेल्या कोणत्याही पाच देशांची नावे लिहा.

प्र. ३. खालील विधाने 'बरोबर' की 'चूक' ते सकारण लिहा (कोणतेही पाच) :

[१०]

- (१) जागतिकीकरणात बिगर राजकीय घटकांचे महत्त्व कमी झाले आहे.
- (२) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचे मुख्यालय कोणत्याही एका राष्ट्रात नसते.
- (३) राष्ट्रीय महिला आयोगाची स्थापना महिला हक्क संरक्षणासाठी करण्यात आली.
- (४) संयुक्त राष्ट्रांचे स्त्रियांसाठीचे दशक सन १९८६ मध्ये सुरू झाले.
- (५) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळ राष्ट्रीय एकात्मतेस पोषक ठरली.
- (६) १९८० च्या दशकाला मानवतावादी हस्तक्षेपाचा सुवर्णकाळ म्हणतात.
- (७) सुशासनामध्ये नैसर्गिक संसाधनांचा कुशलतेने वापर केला जातो.

प्र. ४. खालील विधानांचा सहसंबंध स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) :

[९]

- (१) शीतयुद्धाचा शेवट - नव्या राष्ट्रांचा उदय
- (२) जागतिकीकरण - संस्कृती
- (३) गरिबी - विकास
- (४) जम्मू काश्मीर - सीमापार दहशतवाद
- (५) भारत - अलिप्ततावाद

प्र. ५. खालील विषयावर तुमचे मत २५ ते ३० शब्दांत मांडा (कोणतेही तीन) :

[१२]

- (१) तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रातील प्रगतीचा मानवी जीवनावर परिणाम झाला आहे.

- (२) पर्यावरण संरक्षण काळाची गरज आहे.
- (३) दहशतवाद ही जागतिक समस्या आहे.
- (४) ई-प्रशासनाने शासनाला जनतेच्या जवळ आणले आहे.
- (५) भारत ही उगवती सत्ता आहे.

प्र. ६. खालील प्रश्नांची उत्तरे ८० ते १०० शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) :

[१०]

- (१) युरोपियन महासंघाचे कार्य कसे चालते?
- (२) जागतिकीकरणाचे राजकीय क्षेत्रावर झालेले परिणाम स्पष्ट करा.
- (३) भारतातील महिलांपुढील समस्या स्पष्ट करा.
- (४) राष्ट्रीय एकात्मता साध्य करण्यासाठीची राज्याची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र. ७. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे सुमारे १५० ते २०० शब्दांत स्पष्ट लिहा :

[१०]

(i) सुशासनाची खालील दिलेली मूल्ये स्पष्ट करा -

- (१) सहभागात्मक
- (२) पारदर्शकता
- (३) कायद्याचे राज्य
- (४) सहमतीदर्शक
- (५) उत्तरदायित्व

(ii) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाला प्रभावित करणारे घटक स्पष्ट करा -

- (१) भौगोलिक घटक

- (२) ऐतिहासिक घटक
- (३) आर्थिक घटक
- (४) राजकीय घटक
- (५) आंतरराष्ट्रीय व्यवस्था